

>> *Santa Maria del Collell.* (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. VALENTÍ FARGNOLI.)

El santuari miraculós

Text > **PERE BOSCH**, historiador

Arribem al santuari de Santa Maria del Collell un dia xafogós d'octubre, d'aquells que la meteorologia popular situaria de ple en l'estiu de Sant Martí. Quan comencem a sondejar el terreny per localitzar el punt exacte en què Valentí Fargnoli va plantar el trípode, ens trobem un veí de vuitanta-nou anys (ningú ho diria!) de Sant Ferriol. Es tracta d'un guia immillorable. Quan li mostrem la fotografia antiga i li revelem el nostre objectiu, ens respon amb una precisió sorprenent: «No podreu pas. L'arbre que surt en primer pla fa anys que és mort i només en queda la base!». I, tot seguit, afegeix més inconvenients: «Fa anys que aquest bosc es va cremar i des de llavors es van replantar molts arbres que no us deixaran reproduir la mateixa perspectiva». Certament, ben aviat comprovem que resulta complicat. El santuari queda entelat per una cortina vegetal espessa entre la qual només es distingeix el vell campanar i l'absis de la «nova» església, en fase de construcció cent anys enrere.

El veí, a banda d'instruir-nos sobre la transformació de l'indret, també demostra un coneixement notable de

la seva llarga història, durant la qual el recinte ha acabat fent tots els papers de l'auca: ermita, monestir benedictí, corts de bestiar, santuari, seminari i col·legi, presó republicana, internat i, finalment, casa de colònies.

La primera referència, inevitablement, és la de l'anomenada «Ruta de Salamina», que ressegueix els escenaris de la tragèdia que es va viure a les acaballes de la Guerra Civil. Una novella de Javier Cercas i una pel·lícula de David Trueba recorden la mort de quaranta-vuit persones molt a prop d'aquest indret. El santuari havia estat utilitzat com a presó del govern republicà i a principis del 1939 s'hi mantenien recloses més de mil persones. Molt a prop d'allí, una creu literalment encerclada per una tanca recorda la mort dels presoners republicans; però molt a prop d'allí també van morir divuit soldats republicans que van ser cosits a trets sense contemplacions per les tropes franquistes, que hi van arribar per sorpresa. Un testimoni recuperat per Jordi Galofré i Miquel Rustullet recordava l'escena dels morts «estesos per terra, amb el ventre obert i les tripes enfora»; i, al seu costat, «els mo-

Foto actual > **MANEL LLADÓ**

ros estirats a terra resant de cara a la Meca i el contrast lògic de l'enorme alegria dels presoners alliberats». Els morts van ser enterrats sense identificar en diverses fosses i, mesos després, traslladats al Valle de los Caídos.

A banda d'aquest episodi luctuós, el recinte del Collell té una llarga història, farcida de miracles i devoció. En trobem la primera referència a finals del segle VIII, en què un dels cavallers de la família Cartellà, que tenia un fill greument malalt, «feu promesa a Maria Santíssima que si li alcançava la salut per son dit fill li fundaria i edificaria una iglesia o capella a honra y gloria sua en la dita casa y masoveria, dita del Collell, y que la dotaria de les rendes y profits de la dita masoveria del Collell». El «miracle», com ens podem imaginar, es va produir, i en aquell indret es va edificar «la dita capella ab lo nom de Maria Sactissima del Collell», que, amb els pas dels anys i a còpia de fe, s'acabaria convertint en un espai de referència per al catolicisme gironí. El monestir benedictí va viure anys d'esplendor, fins que a mitjan segle XV va ser abandonat. La represa va requerir un altre miracle. L'historiador i

sacerdot Lluís G. Constans, a la seva *Història de Santa Maria del Collell* (1953), cita el testimoni d'un *Codern de les curiositats*, en el qual es detalla que l'abandonament es va produir «per algun grave escàndol que succehí en dit monestir entre los mateixos monjos». Fos com fos, a partir d'aleshores el recinte es va abandonar, fins al punt que «recogian dentro della ganado». El Collell, però, va renéixer a partir d'un altre prodigi, en aquest cas atribuït a un feligrès del Torn, Miquel Noguera, a qui el 25 d'octubre de 1483 se li va aparèixer una nena d'uns set o vuit anys «vestida con hábitos de color de nieve». La nena, segons sembla, va manifestar-li el seu desig «que los habitantes de aquellos aldeaños [...] enmendaran su conducta pagando los diezmos y demás derechos eclesiásticos [...] guardando los domingos, absteniéndose de jurar y cumpliendo fielmente los píos legados y fundaciones de sus antepasados». Aquesta aparició va fer que el bisbat anul·lés la interdicció que pesava sobre el temple i que l'espai es convertís, a partir d'aleshores, en un centre de romiatges i processons.